

достатнє поширення трикомпонентних термінологічних сполук, які утворюються шляхом ускладнення двокомпонентних сполук іменником чи прикметником, наявність чотирикомпонентних термінологічних сполук, які творяться шляхом ускладнення трикомпонентних термінів прикметником і прислівником. Найбільший вияв щодо компонентного складу термінологічної сполуки української синтаксичної термінології набули у восьмикомпонентних одиницях.

Виявлено явища абсолютної синонімії та синонімії на національному мовному ґрунті. З'ясовано, що більшість абсолютних синонімів типу “інтернаціональний термін - національний відповідник” репрезентуються синонімічними дублетами, а синонімії, що утворюються на національному мовному ґрунті - словотворчі варіанти терміну або часткові терміни. Також виявлено явища спільнокореневої антонімії, що являє собою опозиції векторного типу, та різнокореневої антонімії, яка представлена комплементарними опозиціями, на словеснопоняттєвому рівні між термінами української синтаксичної термінології.

Література

1. Енциклопедія “Українська мова” - К.: Укр. Енциклопедія (вид. 2), 2004.
2. Загнітко А. Теорія сучасного синтаксису. – Д., ДонНУ, 2008.
3. Чушкова О.В. Аналітичні терміни в економічній терміносистемі. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Х., 2003. – 16 с.
4. Ахманова О.С. Очерки по общей и русской лексикологии. - М., 1957.
5. Виноградов В.В. О формах слова. - 1944. - Т.3. - Вип.1.
6. Вихованець І.Р. У світі граматики. - К., 1987.

Бескорса О.А.

*Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
Науковий керівник – викл. Громова Н. В.*

Культура мовлення в мережі Інтернет

Науково-технічний прогрес змінював світ упродовж віків. Життя людей ставало цікавішим, комфортнішим. Тому сьогодні відмовитися від його досягнень практично неможливо.

Одним із вагомих надбань людства кінця ХХ – початку ХХІ століття стала всесвітня мережа Інтернет. Вона набуває популярності в Україні, все більше людей захоплюються віртуальною реальністю. У зв'язку з цим постало питання вивчення кіберпростору та його впливу на людину. Варто відзначити, що цією проблемою зацікавилися не лише фахівці в галузі психології та психіатрії, а й мовознавці. Адже створення й розвиток віртуального світу, як ареалу існування активного прошарку населення, зумовили виникнення власної мови.

На сучасному етапі мовознавці приділяють більше уваги функціонуванню та розвитку української комп'ютерної лексики, залишаючи осторонь культуру мовлення як одну з найважливіших умов існування живої мови. Тому предметом нашого дослідження є культура мовлення в мережі Інтернет.

Культура мовлення – це система вимог, регламентацій стосовно вживання мови в мовленнєвій діяльності (усній чи писемній) [1, с. 49]. У цілому, спілкування в мережі Інтернет підпорядковується загальномовним нормам, але має суттєві відмінності. Ми можемо говорити про власний мовленнєвий етикет Інтернет-спілкування.

Нині всесвітня мережа стала не лише найпопулярнішим інструментом одержання необхідної й актуальної інформації, а й засобом спілкування. Найактивнішими її користувачами є чоловіки. Вони найчастіше відвідують клуби Інтернет-спілкування, працюють у мережі. Щодо жіночої половини, то в клубах дівчат набагато менше – їх Інтернет цікавить переважно як джерело інформації. Ще однією особливістю віртуального світу є те, що його активними користувачами є переважно молоді люди.

На нашу думку, це зумовлено тим, що сучасне суспільство не дає можливості для повноцінного безпосереднього спілкування молоді, змушуючи її шукати якусь альтернативу [6]. Саме таким штучним заміником реального спілкування став віртуальний світ.

На сьогодні навіть створені правила мережевого етикету – так звані “Нетикет”. Але, як не прикро це визнавати, про мовленнєвий етикет в Інтернет-спілкуванні ми забуваємо надто часто.

Інтернет-спілкування зазвичай не відповідає навіть основним ознакам культури мовлення. Розглянемо найважливіші з них:

1. *Змістовність*. У реальному спілкуванні необхідно продумувати зміст висловлювання; розкривати його повно; говорити й писати лише те, що добре відомо; не говорити й не писати зайвого; добирати матеріал, якого не вистачає. Але у віртуальному спілкуванні змістовність повідомлень (а Інтернет-спілкування має переважно письмовий характер) досить часто не відповідає літературним нормам. Найчастіше користувачі не продумують зміст повідомлення, яке відправляють. Однією з переваг спілкування в мережі є можливість швидко відповісти. Найчастіше це короткі повідомлення, які містять лише виклад інформації.

2. *Правильність і чистота*. Інтернет-спілкування, на відміну від реального, не завжди вимагає дотримання норм сучасної української літературної мови. Наприклад, орфоепічні та акцентологічні норми не мають сенсу в письмовому спілкуванні. Разом з тим, деякі норми просто не дотримуються у віртуальному світі. Наприклад, пунктуаційні норми майже “забуті” користувачами. Найчастіше повідомлення не містять розділових знаків крім кінцевих. Така доля спіткала й орфографічні, стилістичні та граматичні норми.

Ще гірші умови дотримання графічних норм. Адже багато людей у листуванні використовують так званий “трансліт”, тобто друкують текст символами латиниці, користуючись спільними звуковими ознаками.

Лексичні норми стали в Інтернеті чимось на зразок міфу. Тому нині вчені вже виділяють комп’ютерну лексику, а користувачі навіть створили власний комп’ютерний сленг. Хоча таке відгалуження від літературної мови і не є нормативним, проте сленг активно побутує в народі. Адже він завжди відрізняється значно більшою експресивністю й точністю, ніж загальноживана мова [5]. Власне, комп’ютерний сленг надзвичайно лаконічний та місткий, кількома специфічними словами інколи можна замінити навіть абзац досконалого літературного тексту.

Сленг, як специфічна мова в молодіжному середовищі, існував завжди й з цим ще можна було погодитися. Сьогодні більшу загрозу становить явище, яке мовознавці називають “моду в мові”. Нині серед молоді чітко простежується активізація вживання середнього роду. Наприклад, “я чудове дівчино”. Навіть слова, що мають лише форму жіночого чи чоловічого роду змінюють на середній, порушуючи граматичні норми. Й розповсюджується цей “вірус моди” саме за допомогою листування. Адже в усному мовленні ми не так часто дослухаємося до того, який рід вживає співрозмовник.

3. *Багатство мови* в мережі Інтернет явище надзвичайно рідкісне. Адже у стислому повідомленні електронного листа чи при спілкуванні в режимі “on-line” мало хто використовує синоніми, щоб уникнути одноманітних повторів й тавтології. Інтернет-спілкування робить мовлення не тільки простим, а навіть примітивним. Адже головною функцією повідомлень у мережі є лише точна передача інформації. Тож поза увагою залишається епістолярність листування. Дефіцит емоційності Інтернет-спілкування зумовив виникнення так званих “смайликів” (від англ. “посмішка”). З одного боку, їх використання дає змогу зрозуміти напрям думок, емоцій, але з іншого – деякі користувачі зовсім не сприймають текст без супровідних “смайлів”.

Саме тому на сьогодні в мережі Інтернет використання всього багатства мови не набуло популярності.

4. *Виразність і образність* в мережі теж не є головною рисою спілкування. Адже користувачів мало цікавить оригінальність надісланих повідомлень.

5. *Доречність звертань і висловлювань* у всесвітній мережі теж дещо змінена. Адже відсутність невербальної інформації призводить до виникнення ситуацій, які не мали б місця при безпосередньому візуально-емоційному контакті.

Екран монітора нівелює різницю між людьми – як вікову, так і соціальну. З одного боку, це позитивна риса, адже люди з різним соціальним станом мають можливість спілкуватися між собою, що було б набагато важче в реальному житті. Віртуальне спілкування руйнує всі перешкоди й бар’єри. Проте воно, як і будь-яке явище, теж має зворотній бік. Відсутність обмежень іноді провокує брутальність й нахабство. Вікова різниця має залишатися і в альтернативній реальності. Відсутність вікового бар’єру є досить негативним явищем. Дуже часто можна спостерігати, як дитина років десяти у спілкуванні з дорослою людиною не лише не виявляє ані найменшої поваги, а ще й дозволяє собі нахабні, брутальні зауваження.

Отже, навіть з суто моральної точки зору, Інтернет поступово стає світом анархії. Але варто зауважити, що в розвитку Інтернет-залежності та зниженні мовленнєвого рівня людини винна не всесвітня мережа, а людина сама й особисті риси її характеру [6].

Лише дві ознаки культури мовлення в мережі є надзвичайно яскраво вираженими – це точність

і логічність. Як уже зазначалося, Інтернет – світ передачі інформації, тому точність є запорукою успішного спілкування в мережі. Відсутність невербальної інформації унеможливує для користувача виникнення логічних помилок, адже тоді зміст повідомлення співрозмовником буде сприйнятий неправильно.

Зважаючи на викладене вище, можемо стверджувати, що рівень мовленнєвої культури в мережі Інтернет досить низький. Тож усім користувачам хочеться нагадати слова М. Стельмаховича: “Не треба забувати, що будь-який, навіть найменший відступ від мовленнєвого етикету псує настрій, вносить непорозуміння в людські стосунки, а інколи, навіть, калічить душу і раниць серце людини” [2, с. 14].

Варто зазначити, що поки й не існує єдиного етикету спілкування в мережі Інтернет. Адже, як зазначає Т.Фасоля в роботі “Як не загубитися в мережі”, своєрідна культура та певні норми електронного листування склалися стихійно. Здебільшого вони зумовлені лише функціональною зручністю використання [3, с. 146-148].

Загалом, спілкування в мережі Інтернет є не просто живим і випадковим, а навіть стихійним. Тому дуже часто можна зустріти яскраві приклади не лише порушення основних ознак культури мовлення, а й ненормативну лексику. Усі ці відступи від норм літературної мови зумовлені основними рисами самого Інтернет-спілкування – анонімністю та можливістю реалізувати нетипову, ненормативну поведінку [6].

Саме тому ми пропонуємо ряд активних пропозицій, які мають піднести загальний рівень культури спілкування в мережі Інтернет.

По-перше, на нашу думку, необхідно розробити й вживити в мережу програму, яка б відстежувала використання ненормативної лексики в отриманих повідомленнях, а потім просто автоматично вилучала повідомлення з нелітературними зворотами. Кожна людина, повідомлення якої не надійде співрозмовнику, ризикуватиме хоч чимось – принаймні дружніми стосунками. І кожен тричі зважить потребу використання ненормативної лексики.

Але, залишаючи за кожним право вибору, ми пропонуємо, щоб користувач сам вирішував чи встановлювати йому цю програму.

Друга пропозиція носить примусовий характер. Оскільки культуру необхідно прищеплювати, а не пропонувати, ми вважаємо за необхідне розробити програму, яка реагувала б на введення ненормативної лексики. Після виявлення програмою такого слова на екрані монітора має з'явитися повідомлення з пропозицією замінити цей вираз синонімічним йому, але літературного походження. І цей “прапорець” не зникатиме п'ять хвилин, впродовж яких комп'ютер не реагуватиме на жодні команди користувача. Людина, яка “випаде” з живого спілкування на п'ять хвилин (а то й на десять чи п'ятнадцять), примусово вивчаючи багатство української літературної мови, наступного разу сама добиратиме літературні відповідники.

Ці дві пропозиції абсолютно реальні, хоч і вимагають наполегливої праці філологів, які мають скласти своєрідний словник синонімів, та програмістів, які й розроблятимуть відповідні програми.

Третя пропозиція – це запозичений досвід Південної Кореї, де з березня 2009 року школярам викладатимуть Інтернет-етикет. Сьогодні корейські технології випереджають українські. Можливо тому ця ідея з'явилася саме там. “Дуже багато людей, користуючись можливостями мережі для приховування особи, починають поводити себе неналежним чином,” – заявляють у корейському Міністерстві освіти [4].

Інтернет-спілкування вигадали генії, адже воно дає змогу спілкуватися в режимі реального часу з людьми, які знаходяться дуже далеко. Це ніби зустріч давніх знайомих, які нехтують нормами сучасної літературної української мови, мовленнєвим етикетом та епістолярністю листування. Але навіть таке просте спілкування ми ще спростили, звівши його до примітивного рівня. І все більше електронні листи нагадують набір піктограм.

Кожній жінці, бодай інколи, так хочеться прочитати: “Посміхнися, Сонечко! Нехай усе довкола розквітне від щастя!”. А замість цього – “смайли”, “смайли”, “смайли”...

Література

1. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 536 с.
2. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет // Урок української. – 2001. – С. 14-15.
3. Фасоля Т. Як не загубитися у мережі // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. – №4. – С.146-148.

4. ТСН. У Південній Кореї дітей вчитимуть Інтернет-етикету. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://tsn.ua/ua/it/u-pivdennii-koreyi-shkolyariv-vchitimut-internet-etiketu.html>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

5. Кондратюк О. Молодіжний сленг як мовне явище. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.ji.lviv.ua/n38texts/kondratyuk.htm>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

6. Гладковський С. С., Дмитрієва О. А., Рибалко О.О. Особливості Інтернет-спілкування. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.masters.donntu.edu.ua/2004/eltf/rybalko/library/art4.htm>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Список джерел фактичного матеріалу

1. <http://vkontakte.ru>
2. <http://www.odnoklassniki.ru/>
3. <http://ru-ru.facebook.com>

Білоусько О.О.

*Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник – к. філол. н. Луньова Т.В.*

Семіотична парадигма як модель для порівняння новели Е.Сігела “Історія одного кохання” та однойменного фільму

Семіотика (грец. *semeiotike* – учення про знаки) – це наука про функціонування інформаційних знакових систем, за допомогою яких здійснюється спілкування в людському середовищі [2, с. 616]. Це загальна теорія (або комплекс наукових теорій), яка досліджує властивості знакових систем або систем знаків, кожен з яких має певне значення [9, с. 575]. Американський дослідник Д.Чандлер трактує семіотику як теоретичну дисципліну, сукупність досліджень у мистецтві, літературі, антропології та засобах масової інформації [10]. Семіотика як доктрина про знаки та знакові системи виступає тією теоретично-методологічною основою, яка забезпечує адекватне та релевантне розкодування дослідниками повідомлень, які містяться у формах людського спілкування взагалі та у творах мистецтва зокрема. Порівнюючи твір літератури та кінематографу, ми звертаємось до семіотичної парадигми дослідження, беручи до уваги, що будь-який складовий елемент твору мистецтва, є специфічним знаком авторсько-читачево/глядачевої комунікації.

У семіотиці існують дві різні традиції визначення структури знаку, які походять від Ф. де Соссюра та Ч.Пірса. Ф. де Соссюр визначив знак як структуру, яка складається з означуваного (фр. *signifiant*) – концепту, який знак представляє та означуючого (фр. *signifie*) – форми, яку знак приймає. Відношення між означуваним та означуючим має назву “значення” [8, с. 17]. Іншими словами, означуюче знака є вираженням, а означуване – змістом. Семіотика мистецтва концентрує свою увагу на знаковій структурі, яка знаходиться між означуваним та означуючим. Означуване – це замисел, ідея художнього твору, його найвищий рівень. Означуюче – це кінцеве втілення замислу в послідовності сигналів, які сприймаються органами чуття [3, с. 139]. Ч.Пірс називає знаком те, що заміщує для когось щось за певною ознакою або якістю і у своїй спрямованості певному адресату створює в його уяві знаковий еквівалент самого себе [див.: 7, с. 85]. Той знак, який адресат (людина) створює, дослідник називає інтерпретатором першого знаку, при чому цей знак замінює свій об’єкт. Ч.Пірс вважав, що знак або копіює об’єкт (іконічний знак), або на нього вказує (індексальний знак), або його символізує, перебуваючи з ним в умовному зв’язку (знак-символ) [див.: 1, с. 246].

Розглядаючи тексти-художні фільми, які належать до загальної групи текстів мистецтва, слід враховувати специфіку означування. Означуючі, представлені на екрані, пов’язані з означуваними умовним способом (символічні знаки), але зовні вони можуть нагадувати іконічні знаки, візуальну репрезентацію подій. Однак текст-фільм є “сконструйованим” оператором та режисером, репрезентація фактів сприймається завдяки аудіальному голосовому супроводу, кадри відібрані та розміщені у певній послідовності, та й сам глядач може інтерпретувати репрезентований текст по-своєму, виділяючи релевантні для нього елементи та нехтуючи нерелевантними. Окрім того, будь-який знак, утілений у кінотексті, більшою мірою, ніж знак літературний, репрезентує власну двозначну структуру, маючи означуючим певну реалію оточуючого світу із чіткою загальноприйнятою формою значення, а означуваним – інколи зовсім окремий від означуючого елемент-символ, який набуває смислу лише у сфері даного кінотексту. Таким чином, робимо висновок, що мистецькі тексти-художні фільми при усій видимій іконічності мають символічний характер.